

CD KLASSIEK

**Vergeten naam
Leopold Kozeluch**

De Weense componist van Tsjechische origine Jan Antonín Kozeluch (1747-1818) had het niet onder de markt. Zijn oudere neef, Johann Anton (1738-1814), was in Praag eveneens componist en dat stichtte verwarring. Daarom zocht de jongste Kozeluch zich vanaf 1774 met de nieuwe voor naam Leopold een weg door het leven. Die voerde hem ook al naar Praag, waar hij in 1792 als hofcomponist de pas overleden Mozart opvolgde.

Waardering in de hoogste kringen bleek uit zijn aanstelling als muziekleraar van een van aarts-hertogin Maria Theresia's dochters. Toen hij in 1781 werd gevraagd in Salzburg de onervolde ontslagen Mozart op te volgen, kon hij het zich veroorloven dat aanbod af te slaan. In Wenen en later in Praag schreef hij een oeuvre bijeen van meer dan vierhonderd werken. Leopold Kozeluch leverde 'Weens klassiek' dat nauwer aansluit bij Haydn dan bij Mozart en hij genoot faam in heel Europa. Helaas was die enkele decennia later al verdampt en herontdekken we pas nu deze miskende componist.

De pianoconcerto's 1, 5 en 6 blijven mooie stukken en Howard Shelley vertolkt ze uitstekend aan het klavier. Met hun heldere melodische lijnen en evenwichtige vormindeling scoorden ze bij de tijdgenoten, die niet altijd zo gecharmeerd waren door de 'fratsen' van Wolfgang Amadeus. Kozeluch werd geprezen om zijn goede smaak en de harmonische sfeer van zijn klavierwerk. Deze drie concerto's halen niet het sublieme niveau van Mozarts klavierconcerten. Het verweerde verwijt dat je na het beluisteren van Kozeluch snel vergeten bent hoe de melodie klonk, is echter volstrekt onterecht. Zeker het allegro, waarmee Kozeluchs eerste concerto opent, is een ware 'oorwurm' die je het eerste uur niet meer weg krijgt.

Howard Shelley speelt het allemaal voortreffelijk, helder en briljant en waar nodig delicaat en krokant. Het orkest kan echter beter. Dat neemt niet weg dat het toe te juichen is dat deze goede componist na tweehonderd jaar vagevuur opnieuw verwelkomt mag worden bij de groten van de muziek. De toekomst wenkt voor Kozeluch. (JC)

Leopold Kozeluch, *Piano Concertos Nos. 1, 5 & 6*, in de reeks The Classical Piano Concerto, door Howard Shelley (piano) & The London Mozart Players, Hyperion (distributie Pias/harmonia mundi), CDA68154, 23 euro.

CD OUDE MUZIEK

**Andere passie
Alessandro Scarlatti**

Tijdens de Goede Week en het paasweekend worden alom Bachpassies uitgevoerd. Het grote meesterschap van de Duitse componist doet ons vergeten dat er tijdens dezelfde periode op tal van andere plaatsen passiemuziek werd gecomponeerd, die pas recentelijk opnieuw werd ontdekt en gesmaakt.

Omstreeks 1680, dus tientallen jaren vóór Bach, componeerde Alessandro Scarlatti (1660-1725) een Johannespassie. Anders dan Bach volgde Scarlatti, in de muziekgeschiedenis gekend als de vader van Napolitaanse opera, de strenge richtlijnen van de katholieke liturgie en bleef hij trouw aan de tekst van het lijdensver-

haal. Het is ook vrij bescheiden werk met slechts twee solisten, naast het koor en het orkest.

Het in 1987 in Namen opgerichte Chœur de Chambre de Namur nam vorig jaar, samen met het Millenium Orchestra, die passie op in Namen en in Sint-Truiden. Scarlatti's invloed was bij zijn navolgers opmerkelijk groot, niet enkel bij zijn zoon Domenico, maar ook bij de jonge Händel.

Vandaag horen we een sopraan de rol van de evangelist zingen, maar in Scarlatti's tijd gebeurde dat door een castratanzanger. Vandaag vragen we ons nog altijd af hoe zo'n stem moet geklonken hebben... (EDS)

Alessandro Scarlatti, *Passio Secundum Johannem*, door het Millenium Orchestra & het Chœur de Chambre de Namur, Ricercar, RIC 378, 23 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

**De staat keert terug
Hans Oversloot**

Oudere lezers herinneren zich wellicht nog de beelden van bejaarde Sovjetleiders begin jaren 1980. Hans Oversloot, politicoloog aan de universiteit van Leiden, laat zijn hedendaagse geschiedenis van Rusland aanvangen met het aantreden van Joeri Andropov in november 1982. Als chef van de

veiligheidsdiensten had Andropov alle verzet en oppositie in de Sovjet-Unie gebroken. De diepe economische en morele crisis in het land kon hij niet keren. Na de hervormingen van Michail Gorbatsjov viel het immense rijk uit elkaar en kwam Ruslands economie in handen van gangsters. Dat keerde na 2000 onder de 'herstatelijking' van Vladimir Poetin, zelf een gewezen KGB-agent die onder Andropov had gediend.

Hans Oversloot analyseert de transformatie die Rusland de voorbije twintig jaar doormaakte in detail en toont aan dat Rusland door zijn eigen geschiedenis iets volstrekt anders is dan een Europese staat. In de ogen van de Russen is de staat immers beschermer en hoeder van een uitzonderlijke beschaving. Dat betekent ook dat de staat een leidende rol speelt in de volkshuishouding. Poetin is daarbij de man van de staat, in de zin van een boven-partijpoliticus.

Je ziet de rode draad in de geschiedenis van Rusland, dat vandaag weer vooraan staat op het wereldtoneel. Met dit verschil: de staat zelf is inmiddels de ideologie geworden. De orthodoxe Kerk mag opnieuw haar oude rol spelen. Haar leiders steunen onvoorwaardelijk de leiders van het land. De Kerk zegent de politieke leider pas nadat hij is geroepen tot het hoogste ambt. Is Rusland dan opnieuw een soort van tsarenrijk? Daar geeft de auteur geen antwoord op. (EDS)

Hans Oversloot, *De Verwoestingen van Rusland. Een politieke geschiedenis van Andropov tot Poetin*, Prometheus, Amsterdam, 2017, 576 blz., 29,99 euro, ISBN 978 90 3514 177 3.

PRENTENBOEK

**Wachten
Pollet & anderen**

Wachten, we doen het allemaal. Op de bus, de trein, aan de kassa in de supermarkt of aan het loket. Of we wachten op nieuws, een e-mail of een pakket. Een landbouwer wacht op regen, een moeder wacht op haar kind, het kind op het beloofde ijsje.

Anderen wachten omdat wachten nu eenmaal de enige optie is. Ze staan in de rij voor papieren, voor een asielaanvraag. Ze wachten op erkenning.

Met het prentenboek *De wachteling* willen auteurs Frank Pollet en Moniek Vermeulen jong en minder jong aanzetten tot nadenken over het fenomeen wachten, het te herkennen in de complexe context van onze samenleving en zich een verantwoord mening te vormen.

In dit prentenboek staat een man te wachten aan de kant van de weg. Hij verroert geen vin. Een vrouw, een kind, de seinman, een vreemdeling – ze schuiven achter hem aan. Waarnaartoe weet niemand. De man laat ze een voor een voorgaan. „Ik wacht wel, op het goede moment”, zegt hij. De seizoenen volgen elkaar

op. Het landschap sneeuwt onder, zo ook de wachtende man, die onbeweeglijk blijft. De lente breekt weer aan. Een vogel verlaat zijn nest, de boom draagt weer vruchten. En de wachtende man, die is niet meer. (MC)

Frank Pollet, Moniek Vermeulen & Tim Polfliet, *De wachteling*, De Réverie, Laakdal, 2017, 35 blz., 12,95 euro, ISBN 978 90 8227 775 31. Het boek verscheen in opdracht van Special Art Foundation en Special Art Festival.

BOEK WERELDGODSDIENST

**Heikel boek
Rachid Benzine**

Vorig jaar kwam de Franse islamoloog Rachid Benzine de Koran uitleggen aan de Brusselaars, als een soort tegengif tegen een letterlijke, verkeerde en tot geweld aanzettende lezing van het heilige boek van de islam. In het in Frankrijk in 2013 verschenen *Le coran expliqué aux jeunes*, nu door Benoit Lannoo in het Nederlands vertaald, gaat hij heikle thema's niet uit de weg. Hij maakt komaf met algemeen aanvaarde misvattingen over het heilige boek. Wat staat er eigenlijk in de Koran? Wat is dat voor boek en wanneer

ontstond het? En is het wel een boek?

Soms worden christenen in de Koran geprezen, dan weer verguisd. In het ene vers wordt het drinken van wijn getolereerd, in het andere geheelonthouding opgelegd. Wat is het nu? Benzine gebruikt een historisch-kritische methode en plukt uit de kennis die islamologen de voorbije eeuwen verzamelden.

Zijn boek is bestemd voor islamitische jongeren die slecht godsdienstonderwijs genoten en onderhevig zijn aan misinformatie op het internet en beïnvloeding vanuit sectaire groepen. Tegelijk krijgen ook niet-moslims een begrijpelijke en aannemelijke inleiding op de Koran.

Benzine wil aanzetten tot een juiste lectuur van de Koran, namelijk als een religieus literair geschrift. Er is geen religieuze taal zonder metaforen. Bij christenen is dat inzicht vrij algemeen verspreid, maar voor moslims ligt dat moeilijker, omdat de Koran geacht wordt het letterlijke woord van God te zijn.

„In alle religies is er de neiging te geloven dat er voordien niets was”, luidt een van de eerste stellingen. Benzine toont aan hoe de islam voortkomt uit een semiti-

sche godsdienstige cultuur die in een dynamiek stond met joden en christenen. „De islamitische traditie lijkt wel de plaats van Allah te hebben ingenomen”, luidt een van zijn conclusies.

Rachid Benzine laaft zich aan Franse filosofische bronnen en genoot ook een seculiere universitaire opleiding. Vooral Paul Ricoeur, Michel Foucault en Jacques Derrida inspireerden hem. Belangrijk bij de lezing van dit boek, dat met vraag en antwoord bovenal pedagogisch is opgevat, is de invloed van christelijke lezingen. Rachid Benzine staat dan ook dicht bij de Franse priester Christian Delorme, pionier in de relaties tussen christenen en moslims en activist tegen racisme en geweld. (EDS)

Rachid Benzine, *De Koran uitgelegd*, Halewijn, Antwerpen, 2017, 198 blz., 14,95 euro, ISBN 978 90 8528 425 3.